

YEŞİL YÖNETİM İLE İLGİLİ YAPILAN ULUSLARARASI ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF INTERNATIONAL STUDIES ON GREEN MANAGEMENT

Dr. Fulya ODUNCU

Altınbaş Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Emir Kaan CENGİZ

Altınbaş Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü

Özet

Yeşil yönetim son zamanlarda ortaya çıkan bir konu olmakla birlikte, gün geçtikçe merak uyandıran ve bilim insanlarını araştırmaya yönlendiren bir alan haline gelmeye başlamıştır. Ayrıca yapılan incelemelerde yeşil yönetim ile ilgili bir bibliyometrik analize rastlanmamıştır. Bu sebeple bibliyometrik analiz açısından yeşil yönetim konusu seçilmiştir. Bu çalışmanın amacı yeşil yönetim ile ilgili yapılan araştırmaları bibliyometrik analiz yöntemi ile ortaya çıkarmaktır. Analizi yapabilmek için Web Of Science veri tabanı kullanılmıştır. Veri tabanında “title” kısmı seçilerek “green management” anahtar kelimesi girilerek arama yapılmıştır. Web Of Science’taki tüm yıllar, tüm yazarlar, tüm dokümanlar, tüm kategoriler, tüm diller, tüm yayın başlıkları, tüm yayımcılar, tüm indeksler taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen 142 çalışmanın hepsi dahil edilmiştir. Elde edilen 142 çalışmada bibliyometrik analizi yapmak için VOSviewer 1.6. 18. versiyonu kullanılmıştır. Birlikte oluşum, alıntılar, bibliyografik eşleştirme, ortak atıf analizleri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlarda en çok yayının 2019 yılında (16), en çok yayımlanan yayın türünün makale (86), en fazla yayının yönetim alanında yapıldığı (38), yayınlarda en çok kullanılan dilin İngilizce (136), Web Of Science indekslerinde en fazla Social Sciences Citation Index (SSCI)’da yayın yapıldığı (52) anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra en çok alıntı yapılan doküman Babiak’a (365), en çok alıntı yapılan kaynak Management Decision (657), en çok alıntı yapılan yazar Chiapetta Jabbour, Charbel Jose (125), en fazla alıntı yapılan üniversite Xi An Jiao Tong Üniversitesidir (209). En fazla alıntı yapılan ülke 1450 alıntı ile Amerika’dır. Petr Scholz 9 adet yayını ile yeşil yönetim alanındaki en yüksek yayın sayısına sahiptir. Ayrıca yeşil yönetim alanında 41 yayın ile Çin birinci sıradayken, Coll Polytech Jihlava Üniversitesi 9 dokümanla en yüksek belgeye sahiptir. 9 doküman sayısı ile Journal Of Cleaner Production en fazla yayın çıkaran kaynak olmuştur. Son olarak en çok kullanılan anahtar kelime green management’tır. Türkiye 3 yayın ile 13. Sırada yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Yönetim, Bibliyometrik Analiz, Web Of Science, VOSviewer.

Abstract

Although green management is a topic that has emerged recently, it has started to become an area that arouses curiosity and directs scientists to research. In addition, no bibliometric analysis related to green management was found in the examinations. For this reason, the topic

of green management was chosen in terms of bibliometric analysis. The aim of this study is to reveal the researches on green management with the bibliometric analysis method. Web of Science database was used to make the analysis. The database was searched by selecting the "title" section and entering the "green management" keyword. All years in Web Of Science, all authors, all documents, all categories, all languages, all publication titles, all publishers, all indexes were scanned. All 142 studies obtained as a result of the search were included. VOSviewer 1.6 to perform bibliometric analysis of the 142 studies obtained. Version 18 is used. Co-occurrence, citations, bibliographic matching, co-citation analysis were used. According to the results obtained, the most publications were in 2019 (16), the most published publication type was articles (86), the most publications were in the field of management (38), the most used language in publications was English (136), and the most published publication type was Social Sciences in the Web Of Science indexes. It has been understood that it has been published in the Citation Index (SSCI) (52). In addition, the most cited document is Babiak (365), the most cited source is Management Decision (657), the most cited author is Chiapetta Jabbour, Charbel Jose (125), the most cited university is Xi An Jiao Tong University. (209). The most cited country is America with 1450 citations. Petr Scholz has the highest number of publications in the field of green management with 9 publications. In addition, China ranks first with 41 publications in the field of green management, while Coll Polytech Jihlava University has the highest certificate with 9 documents. Journal Of Cleaner Production has been the source with the highest number of publications with 9 documents. Finally, the most used keyword is green management. Turkey is in the 13th place with 3 publications.

Keywords: Green Management, Bibliometric Analysis, Web Of Science, VOSviewer.

1. GİRİŞ

Doğada kaynakların git gide azalması doğanın ve insanlığın varlığını tehdit eden bir unsur haline gelmeye başlamıştır. Bu sebeple özellikle işletmelerin üretim yaparken çevreye duyarlı hareket etmeleri son derece önemli bir durum haline gelmiştir. İşletmeler sadece üretim yaparken değil doğal ya da yarı işlenmiş hammaddeleri kullanırken israfı minimuma indirmesi, elindeki kaynakları etkili ve verimli bir biçimde kullanması önem arz etmektedir.

Bunların dışında işletmelerin çevreye duyarlı olması, çevreyi koruması, ekolojik dengeye katkı sunması da beklenmektedir. İşte bu noktada işletmeler açısından yeşil yönetim önemli bir yönetim şekli haline gelmiştir. Ayrıca işletme sadece üretim de değil yönetsel ve örgütsel olarak ta yeşil düşünmeli yani çevreye duyarlı bir yönetim felsefesi benimseyerek örgüt kültürünü de bu yönde şekillendirmelidir. Yönetici eğer yeşil yönetimi uygularsa çalışanlar ve elbette ki örgütün bütünü de aynı şekilde çevreci bakış açısına sahip olup yapmaları gereken işlerini de bu doğrultuda yapacaklardır.

Ancak bilimsel açıdan bakıldığında yeşil yönetim bu kadar önem kazanmaya başlamışken Web Of Science'ta yapılan araştırmalara bakıldığında yeterli sayıda araştırma olmadığı görülmektedir. Yapılacak her yeşil yönetim ile ilgili çalışma hem bilime katkı sağlayacak hem de yöneticilere yeşil yönetimi gerçekleştirmeleri için yol gösterecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yeşil yönetim kavramı 1990'lı yıllarda yeni yeni ortaya çıkarken, ilerleyen yıllarda ise özellikle 2000'li yıllara girildiğinde daha da önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde ise yeşil bilincin yani, yeşil tedarik zinciri yönetimi, yeşil insan kaynakları yönetimi ve döngüsel ekonomi gibi kavramların gelişmesi ile ehemmiyeti giderek artan bir sürece girmiştir. Çalışmamızda özellikle yeşil yönetim kavramını tanımlamanın yanı sıra bu alanda Web Of Science'ta en çok alıntılanan birkaç araştırmadan bahsetmekte fayda vardır. Öncelikle yeşil yönetim kavramını tanımlarken ilk yapılan çalışmalardan ve son yapılan çalışmalardan alınacak tanımlamalar aslında kavramın bugüne kadar nasıl bir ivme gerçekleştirdiğini daha net gösterecektir.

Yeşil yönetim kavramı işletmenin elindeki doğal kaynakları en uygun şekilde kullanarak israftan kaçınması, tasarruf elde etmesi, örgütle ilgili olan aşamalarda çevreyi temel alması, ayrıca çevreyi ve ekolojik dengeyi koruma isteğidir. Yeşil yönetim sadece çevreyi koruma isteğini barındıran bir düşünce değil, tamamıyla bir felsefedir (Kara ve Kaya, 2020: 3167).

Yeşil yönetim, mal ve süreç ilerletme görevlerinde çevrenin eklenmesiyle operasyonel işlerden kaynaklanan negatif durumların eksiltilmesi yoluyla önceden belirlenmiş olan beklenti ve amaçları ortaya koymak için yapı, sorumluluk, yönerge, yönetsel uygulamalar ve operasyonel hedefleri güncelleyerek organizasyon anlamında devam ettirilen sürekli bir çeşit uyarılma veya hareketlerin tümüdür (Karakuş ve Erdirençelebi, 2018: 684).

Yeşil yönetim kavramını tanımladıktan sonra bu alanda yapılmış bilimsel araştırmalar ve sonuçlarıyla ilgili değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, Web of Science'ta en çok alıntı yapılan ve göze çarpan araştırmalardan yola çıkararak;

3. LİTERATÜR TARAMASI

Web of Science'ta 1992 yılındaki ilk yazılan makale de, iyi yönetilen şirketlerin çevreyle ilgili endişelerini kendi kuruluşlarına tamamıyla dahil eden işletmeler olmasının tesadüfi bir durum olmadığını ve bu şirketler için çevrenin önemli bir yönetim aracı olduğunu dile getirmiştir. Buna da yeşil yönetim kavramı adını vermiştir (Taylor, 1992: 669).

Hosseini (2007), yeşil yönetim sisteminin faktörlerini belirleyen kavramsallaştırılmış bir model ortaya koyduğu araştırmasında, Kuruluşların bahsedilen faktörleri sağlaması halinde paydaşlarından daha az dirençle karşılaşacakları ve sonuç olarak başarılı bir yeşil yönetim ve yeşil verimlilik uygulamasına sahip olacakları tahmin edilerek, makalede sunulan modeller ve faktörler, İran'ın ulaştırma bakanlığında yapılan bir araştırma projesinin bulgularına dayanmaktadır. Bu çalışmadaki teorik çerçeve iki açıdan ilişkilidir. Makalede tartışılan hususlar, çevresel sistemler ve yönetim sistemlerinden oluşur; birincisi çevre üzerindeki örgütsel etkilerle, ikincisi ise iyileştirme ile ilgilidir. Her ikisi de sürdürülebilir kalkınmayı vurgulamaktadır.

Peng ve Lin (2008), bu çalışma, yerel duyarlılık baskısının ve yan kaynakların denizaşırı iştiraklerin yeşil yönetimi benimsemesini etkileyip etkilemediğini araştırmayı ve yeşil yönetimi benimseme düzeyi ile performans arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçlamıştır. İlk 1000 fabrikada yer alan ve Çin'e yatırım yapan 583 Tayvanlı firmadan 101 etkin örnek toplanmıştır. Sonuçlar, yerel duyarlılık baskısının ve ikincil kaynakların, bağlı kuruluşun yeşil yönetimi benimseme düzeyi üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Bu çalışma

aynı zamanda yeşil yönetimin benimsenme düzeyinin bağlı ortaklıkların performansı ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Molina-Azorin, Claver-Cortes, Lopez-Gamero ve Tari (2009), yeşil yönetimin finansal performans üzerindeki etkisini analiz eden nicel çalışmaların literatür taramasını yapmışlardır. Kullanılan çevresel değişkenleri, finansal performans değişkenlerini, istatistik analizleri ve bu çalışmalardan elde edilen ana bulguları inceleyen 32 çalışma ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; sonuçlar karmaşık olmakla birlikte, çevrenin finansal performans üzerindeki olumlu etkisinin olduğunu gösteren çalışmalar baskındır. Ayrıca, çalışmalar da regresyon analizinin ağırlığının olduğu; bulguların firmaları endüstrilerin ve ülkelerin çeşitlilik gösterdiği; bazı çalışmaların çevresel yönetim değişkenlerini kullandığı ve diğer çalışmaların çevresel performans değişkenleri kullandığı görülmüştür. Bu çalışma çevre yönetiminin çevresel performans üzerindeki etkisini analiz eden çalışmaları dışlayarak; gelecekteki araştırmalar için çıkarımlar önermektedir. Böylece çalışma sonunda yeşil yönetime gerçek bir bağlılığın finansal performans üzerinde olumlu bir etkiyle sonuçlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Lee (2009), yeşil yönetimi ticari kuruluşlara neden ve nasıl benimsetmeli başlıklı çalışmada imalat sektöründeki Kore KOBİ'lerinin durumunu vaka çalışması şeklinde incelemiştir. Böylece yeşil yönetimin benimsenme süreci keşfedilmek ve araştırılmak istenmiştir. Çalışmada, biri akustik ekipmanda, diğeri elektronik endüstrisinde olmak üzere iki şirketten veriler toplanmış, derinlemesine görüşmeler ve belge analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda işletme ve yönetim alanındaki literatürün, küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki (KOBİ'ler) yeşil yönetim uygulamalarını büyük ölçüde görmezden geldiğini ortaya koymaktadır. Daha yeşil yönetim için, örgütsel yapı, yenilik yeteneği, insan kaynakları, maliyet tasarrufları ve rekabet avantajı faktörleri örgütsel değişimi etkileyebilmektedir. Çalışma, bu tür araştırmaların diğer disiplinlerin metodolojik ve teorik anlayışlarından yararlanarak; yönetim uygulamasının olumsuz sürdürülebilirlik etkilerini nasıl azaltılabileceğini belirlemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu savunmaktadır.

Cruz ve Pedrozo (2009), Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve yeşil yönetim ile ilgili yaptıkları çalışmada kurumsal sosyal sorumluluk stratejilerini yöneten çok uluslu şirketlerin karşılaştıkları potansiyel zorlukları belirleyip çeşitli öneriler sunmuşlardır. Fransa'da bulunan perakende sektöründe hizmet veren çok uluslu işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk stratejilerini yönetirken yüzleşmeleri gereken beş zorluktan bahsedilmiştir. Bunlar literatür ile üç boyut ve incelenen iki vakadan ortaya çıkan beş alt boyut arasındaki bağlantı ile ilgilidir:

(1) Yönetişim Yapısı (Kurumsal Sosyal Sorumluluk departmanının yapısı ve paydaşlarla diyalog);

(2) Kurumsal Etik (hedeflerin tanımı ve kurumsal duruş);

(3) Kurumsal Öğrenme (Kurumsal Sosyal Sorumluluk hakkında farkındalık ve bilgi alışverişi).

Siegel (2009), çalışmada yeşil yönetim ekonomik ve stratejik bir açıdan bakmıştır. Halka açık firmaların yöneticilerinin "yeşil yönetim" uygulamasını benimseme konusunda güvene dayalı bir sorumluluğu olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca bu tür faaliyetlere "ahlaki" nedenlerle veya yalnızca toplumsal baskıya yanıt olarak değil, daha ziyade firmaya doğrudan fayda sağlayabilecek gruplardan (örneğin tüketiciler) yeşil yönetim uygulamalarına yönelik meşru bir talebe yanıt olarak girmelidirler. Yazara göre "Yeşil yönetime" yönelik bu kâr

maksimizasyonu yaklaşımı, aynı anda kurumsal ve çevresel hedefleri ilerleten stratejik girişimlerin formüle edilmesi ve uygulanmasında hala önemli bir kapsam sağlamaktadır. Yöneticiler belirli koşullar altında çevre dostu uygulamaları benimserken karı maksimize edebilmektedirler. Yeşil yönetim stratejilerine ilişkin değerlendirmesinde, karı maksimize etme zorunluluğu olmadığı için özel şirketler veya kar amacı gütmeyen kuruluşlar için mutlaka geçerli olduğunu ileri sürmüştür. Yazar son olarak yöneticilerin çevresel sosyal sorumluluğa yatırımın geri dönüşü hakkında kesin bir fikir olmadan yatırım yapmayı doğru bulmamaktadır. Firmalar yeşil yönetim uygulamalarını yalnızca kendi çıkarlarına uygun olduğunda takip etmelidir.

Marcus ve Fremeth (2009), yeşil yönetimin önemli olduğunu vurguladığı araştırmasında, ödeme yapıp yapmadığına bakılmaksızın, toplum yönetimin yeşil olmasını beklemektedir. İnsanların yaptığı her şeyde bir artık risk unsuru mevcuttur. Bu nedenle, doğanın mutlak haklara sahip olduğu konumu ile onun basitçe bir emtia olduğu konumu arasındaki tartışma, çoğu yeşil yönetim kararının arka planında yatmaktadır.

Lyytimäki ve Sipilä (2009), ekosistem hizmetlerinin insan refahı için önemi ve son zamanlarda yapılan çevresel çalışma ve değerlendirmeleri ele almışlardır. Bu değerlendirmelerde kentsel yeşil yönetim için faydalı bilgiler ve ekosistemlerin zararlarına dikkat edilmediği ve bunun sonucunda çevre yönetimi ve kentsel yeşil yönetimin engellendiğinden bahsedilmiştir. Çalışma sonucunda ekosistem zararlarına ilişkin algıların kentsel yeşil alanların nasıl deneyimlendiği, değer verildiği, kullanıldığı, yönetildiği ve geliştirildiği üzerinde artan etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Haden, Oyler ve Humphreys (2009), yeşil yönetimin kapsamlı bir tanımını yapmışlardır. Sistemik kapsayıcı tanımlama sonucunda 3 ayrı tanıma ulaşılmıştır. Bu tanımlamalar: kavramın zaman içinde nasıl ortaya çıktığını takip etmek; özellikle sürdürülebilirliğe yönelik çabalarıyla tanınan bir şirkete odaklanarak yeşil kuruluşların dahil olduğu uygulamaları göz önünde bulundurmak; çevre sorunları ve işle ilgili eleştirel teorideki güncel gelişmeleri gözden geçirmek şeklindedir. Yeşil yönetim bahsedilen bu üç açıdan araştırılırken; terminoloji ve kavramlardaki ortak noktalar ve tutarlılıklar ortaya çıkarılmış ve yeşil yönetim tanımına dahil edilmiştir. Daha önce yeşil yönetimin bu üç perspektiften topluca ve sistematik şekilde tanımlanmamıştır. Çalışma sonunda, yeşil yönetimin kapsamlı tanımı yapılmıştır.

Vaccaro ve Echeverri (2010), kurumsal şeffaflık ve yeşil yönetimi değerlendirdiği makalesinde, ABD konut elektrik piyasasıyla ilgili olarak firmalar müşterilerinin işbirlikçi, sosyal sorumluluk girişimlerini ve özellikle çevre dostu, firma-müşteri iş birliklerini nasıl destekleyebilir? Kurumsal şeffaflık, müşterilerin çevre dostu iş birliği programlarını üstlenme isteklerini etkiler mi? sorularını ele almaktadır. Müşterilerin kamu kuruluşunun şeffaflık derecesine ilişkin algılarının etkisine ve elektrik tüketimiyle ilgili çevre dostu davranışa katılma istekliliğine odaklanmıştır. ABD'li 1257 görüşmecinin elektrik tedarikçileri ile ilgili sorulara verdiği yanıtlar sonucunda müşterilerin bir elektrik kuruluşunun şeffaflığına ilişkin algılarının, çevre programlarında iş birliği yapma isteklerini etkilediğini ve kuruluşun algılanan şeffaflık derecesinin müşterilerin çevre bilinciyle ilgili olduğunu göstermektedir.

Babiak ve Trendafilova (2011), kurumsal sosyal sorumluluk ve çevresel Sorumluluk bağlamında yeşil yönetim uygulamalarının kabul edilmesiyle ilgili güdüler ve baskıları araştırmışlardır. Makale Kuzey Amerika'daki profesyonel spor organizasyonlarında çevre

odaklı kurumsal sosyal sorumluluk oyunlarının rolünü ve uygunluğunu tartışmaktadır. Ayrıca makale, iş dünyasında çevre yönetimi girişimlerinin yayılmasını ve üst düzey yöneticiler tarafından bu uygulamaları bir endüstride benimsemek için bildirilen güdüler ve baskıları incelemektedir. Bu sürdürülebilir uygulamaları kurumsal sosyal sorumluluk çatısı altında çerçevelemişler ve çevresel davranışın nedensel itici güçlerini incelemişlerdir. Bu çalışmada karma yöntem yaklaşımı kullanılmış ve profesyonel spor takımı ve lig yöneticileriyle bir anket ve 17 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Veriler, çevresel yönetim uygulamalarını benimsemek için hem stratejik hem de meşruiyet güdülerini ortaya çıkarmıştır. Daha spesifik olarak, analiz, çevresel bir kurumsal sosyal sorumluluk odağını benimsemenin başlıca nedeninin stratejik güdüler olduğunu öne sürmüştür. Daha az ölçüde de olsa kurumsal baskıları ele alma nedenleri de bulunmuştur.

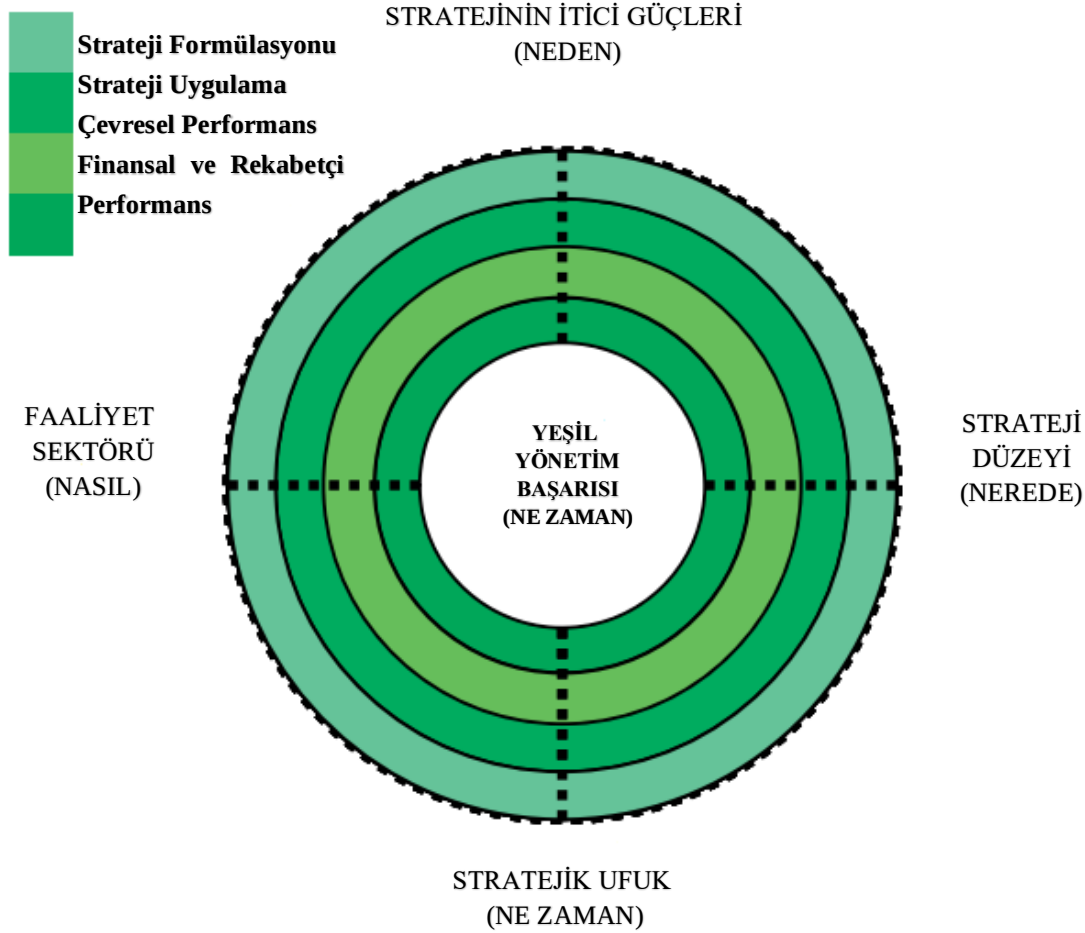
Venus (2011), çalışmasında yeşil yönetim uygulamaları ile firma performansı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bir adet yeşil yönetim uygulamaları modeli önerilerek firma performans göstergeleri yeşil yönetim uygulaması için formüle edilmiştir. Konteyner terminali yöneticisi Hutchison Port Holding'in örnek seçildiği çalışmada yeşil yönetim uygulamalarının tedarik zinciri ortaklarıyla iş birliği, çevre dostu operasyon ve dahili yönetim desteği unsurlarından olduğu gösterilmiştir. Yine çalışma sonunda yeşil yönetim uygulamalarının benimsenmesi ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu nedenle söz konusu sektördeki operatör şirketlerin terminal çıktılarında, karlılıkta, verimlilikte ve uygun maliyetli operasyonlar gerçekleştirmek için yeşil yönetim uygulamalarını benimsemeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Teixeira, Jabbour ve Jabbour (2012), çalışmalarında Brezilya şirketlerinde yeşil yönetim ve çevre eğitimi arasındaki ilişkiyi, bu ilişkinin nasıl gerçekleştiğini araştırarak; en önemli faktörlerinin altını çizmişlerdir. Bu amaç için ISO 14001 sertifikalı büyük şirketlerde 9 vaka çalışması yapılmıştır. Her vaka için görüşmeler, belge taramaları ve doğrudan gözlemler yapılmıştır. Çalışmanın sonunda; yeşil yönetimin evrimsel aşamaları çevre eğitiminin özellikleri ile ilgili teorik bir çerçeve için öneride bulunulmuştur. Öneriye göre; organizasyon kültürü ve ekip çalışması, üst yönetim desteği ve daha teknik yeşil yönetim uygulamalarının, proaktif yeşil yönetim aşamasında özellikle şirket bünyesindeki çevre eğitimini daha proaktif yeşil yönetime bağlayan ve dönüştüren faktörler olarak tespit edilmiştir. Şirketlerde yeşil yönetimin aşaması ve şirketlerin çevre eğitim düzeyi arasındaki birlikte evrimin tanımlanması; çevre eğitimi ve yeşil yönetim arasındaki tanımlanmış ilişki mekanizmasıdır. Diğer bir deyişle yeşil yönetim için önerilen faaliyetlerin benimsenme düzeyinin yüksekliği şirketlerde uygulanan yeşil yönetimin de gelişmişliğinin yüksekliğine neden olur. Önerilen teorik çerçeve, proaktif aşamada şirkette yeşil yönetim ve çevre eğitimi arasındaki ilişkiyi açıklamada faydalı bulunmuştur. Yine araştırmanın katkıları arasında; çevre eğitiminin, ISO normlarının belirlenmesi, temalar, öğrenme yöntemleri ve iyi uygulamalar gibi bazı değişkenlerden etkilendiği ve yeşil yönetimin evrimini reaktif, önleyici ve proaktif aşamalarda etkilediği gösterilmiştir.

Garzella ve Fiorentino (2013), Yeşil yönetimi benimseme sürecini desteklemek için entegre bir çerçeve ile alakalı yaptıkları araştırmada, Yeşil yönetim sorunları, çok çeşitli iş süreçlerini bilgilendirme potansiyeline sahiptir. Önerilen çerçeve, firmaların yeşil yönetimi benimsemek için geliştirebilecekleri birçok kritik eylemi analiz etmek için çok kriterli bir

yaklaşımın (faaliyet sektörü, yeşil yönetimin benimsenmesinin itici güçleri, stratejik ufuk ve strateji düzeyi dahil) gerekli olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Aşağıdaki model, firmaların çevresel zorlukları stratejik bir şekilde ele almak için iyi donanımlı olmalarını sağlar.

Şekil 1. Yeşil Yönetime Bir Strateji-Eylem-Performans Yaklaşımı



Kaynak: (Garzella ve Fiorentino, 2013: 74).

Walker (2013), yeşil yönetim bağış niyetleri için önemli mi? Sorusunu sorduğu, cevabı çevre bilincinin etkisi ve çevresel önemi açısından incelediği makalesinde önceki bağışlar ve üniversite üyeliği de dahil olmak üzere, üniversite spor bölümlerine yapılan bağışları etkileyen çeşitli faktörlerin olduğu bilinmektedir. Bu araştırma, bir üniversitenin çevre yönetimi girişimlerinin bağışçı davranışını da etkileyip etkilemediğini inceleyerek önceki çalışmaları geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada bağış niyetlerini yönlendiren ek (yani kişisel ve eğilimsel) faktörleri araştırmak için bir üniversitenin spor bölümü bağlamında bağışçı ve bağışçı olmayan verileri kullanan çevresel sorumluluk ve “yeşil yönetim” üzerine nicel bir çalışma yapılmıştır. Sonuçta bağışçıların önceki güdülerini doğrular ve çevreye yönelik kişisel eğilimin ve çevresel girişimlere yönelik tutumun bağışçı niyetlerini öngördüğünü göstermiştir.

Wang, Chen, Lee ve Tsai (2013), çalışmalarında restoranlarda yeşil yönetim göstergeleri oluşturmak için yeşil tedarik zinciri yönetimi ve gıda üretim süreci uygulamaları ele alınmıştır. Böylece yeşil restoranların uygulayabileceği yeşil tedarik yönetimi zinciri ile bir yeşil yönetim standardı belirlenmiştir. Çalışmada öncelikle Delphi Tekniği kullanılarak yeşil

tedarik zinciri yönetimi ile yiyecek ve içecek yönetimi birleştirilerek yeşil yönetim standartları geliştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yeşil yönetim standartları; yeşil gıdalar, çevre ve ekipman, yeşil yönetim ve sosyal sorumluluk şeklinde üçe ayrılırken; ayrıca dokuz alt boyut ve 81 gösterge içermektedir. Bu göstergelerin 5 tanesi yeni açılan 76 tanesi ise mevcut restoranlar için standartlar şeklindedir.

Yang, Zhang, Jiang ve Sun (2015), çalışmalarında dinamik yetenek perspektifi ve kurumsal teoriyi birleştirerek; yükselen ekonomilerde yeşil yönetim kavramının ele alınması ve yeşil yönetim uygulamalarının nasıl benimsendiğini araştırmışlardır. 272 Çinli firmanın iki kilit bilgi kaynağından alınan yanıtlara göre; stratejik esneklik yeşil yönetim uygulamalarının benimsenmesini olumlu yönde etkilerken; kurumsal desteğin bu etkiyi güçlendirdiği görülmüştür. Ayrıca yeşil yönetim uygulamalarının benimsenmesi ile rekabet gücü arasındaki bağlantıyı açıklama da örgütsel meşruiyetin aracılık rolü göz önüne konmuştur. Çalışma sonundaki bulgulara göre; gelişmekte olan ekonomilerdeki firmaların yeşil yönetim stratejilerini uygulamak için iç stratejik esnekliğe ve dış kurumsal desteği nasıl birleştirdiklerini gösterirken, sonuçta bu durum firmaların meşruiyetlerini ve rekabet güçlerini arttırmaktadır.

Trentin, Forza ve Perin (2015), çalışmalarında kitlesel özelleştirme (yani, ürün özelleştirmesindeki yüksek performans maliyet, teslimat ve kalitedeki yüksek performansla birleştirmek) ve yeşil yönetimin (yani, çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini işletmelere entegre etmek) birbirine bağlılığını, etkinleştirme yetenekleri düzeyinde ampirik yöntemle araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre; bireysel yeşil yönetim yetenekleri ve bireysel kitlesel özelleştirme yetenekleri arasında örtüşmeler ve yol bağımlılıklarının varlığı desteklenmiştir. Bu örtüşmeler ve yerleşiklik ilişkilerin, ilişkiye dahil olan yeşil yönetim yetenekleri ve kitlesel özelleştirme yeteneklerinin güçlü bir temel oluşturan bazı organizasyonel özellikleri paylaştığı görülmüştür. Yani bir yeteneğin gelişimi diğer bir yeteneğin gelişimini kolaylaştırarak hızlandırmaktadır. Gelişim yolunun bağımlılıkları, belirli bir kitlesel özelleştirme yeteneğinin geliştirilmesinin belirli bir yeşil yönetim yeteneğinin oluşturulma maliyetini azalttığı ya da faydalarını arttırdığı ama tersinin geçerli olmadığı görülmüştür.

Shu, v.d. (2016), yeşil olmak ürün inovasyonunu kolaylaştırır mı? Sorusunu soran bu çalışma, Çin'de faaliyet gösteren firmalarda yeşil yönetimin radikal ürün inovasyonunu artımlı ürün inovasyonundan daha fazla teşvik edip etmediğini incelemekte ve yeşil yönetim ile ürün inovasyonu arasındaki ilişkide yer alan temel kurumsal mekanizmaları araştırmaktadır. Bulgular, yeşil yönetimin artan ürün inovasyonundan ziyade radikal ürün inovasyonuna yol açma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, resmi bir kurumsal fayda olarak devlet desteği, yeşil yönetimin radikal ürün yeniliği üzerindeki etkisine, artan ürün yeniliği üzerindeki etkisinden daha güçlü bir şekilde aracılık etmektedir. Gayri resmi bir kurumsal fayda olarak sosyal meşruiyet, yeşil yönetimin artan ürün yeniliği üzerindeki etkisine, radikal ürün yeniliği üzerindeki etkisinden daha güçlü bir şekilde aracılık etmektedir. Bu bulgular, firmaların ürün inovasyonunu kolaylaştırmak için yeşil yönetimi nasıl kullandıklarını açıklamak için önemli çıkarımlar sağlamaktadır.

Roy ve Khastagir (2016), çalışmalarında yeşil yönetim uygulamalarını Hindistan petrokimya endüstrisinde ürün iyileştirme, süreç iyileştirme ve yeşil yenilikler açısından daha

iyi iş performansına yol açan çevresel performansın iyileştirilmesine yönelik geliştirilen organizasyonel yeteneğe özellikle odaklanılarak değerlendirilmiştir. Yine bu çalışmada yeşil yönetim uygulamalarının petrokimya endüstrisinin performansı üzerindeki etkisinin ampirik kanıtı ortaya konmuştur. Teoriyle tutarlı şekilde Hindistan'daki sermaye yoğun petrokimya endüstrisinde yeşil yönetim uygulamaları ile organizasyonel verimlilik arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki kurulmuştur. Çalışma sonucunda üst yönetimin çevresel tutumunun proaktif olması, çevrenin korunmasına ve uygulanan yeşil yönetim uygulamalarının sonunda artan kurumsal verimliliğe neden olmaktadır. Petrokimya sektörü organizasyonel verimlilik açısından geniş bir uygulama alanına sahiptir. Çalışma bulgularına göre; yeşil enerji uygulamalarının kullanımına bağlı olarak üretim süreçlerinde enerji kullanımında verimlilik ve buna bağlı daha az enerji kullanma sonucunda minimum atık üretimine neden olarak çevreye olumsuz etkiler en düşük seviyede tutulabilmektedir.

Hallam ve Conteras (2016), yalın ve yeşil yönetimi birleştirmek konulu çalışmasında bütünsel bir yönetim modeli geliştirme ışığında yalın ve yeşil yönetim arasındaki ilişkiyi araştıran hakemli dergi makalelerinin literatür taraması yapmışlardır. Bu konularla ilgili 1996'dan 2016'ya kadar bu çalışmayla ilgili 60 makale belirlemişlerdir. Sonuç olarak, yalın ve yeşil yönetimin birleştirilmesinin kanıtları zayıf olarak ölçülmüştür. İki yönetim felsefesi arasındaki en güçlü olumlu kanıt yalın uygulama için yeşil sonuçları operasyonel atık azaltma yoluyla zorlayarak çevresel performansı iyileştirmiştir. Çalışmaların çoğu, yalın ve yeşil yönetimi birleştirmekten son derece iyimser sonuçlar çıkarmaktadır, ancak, şirketin yalın ve yeşil ile ilgili entegre bir işletim modeli eksiktir. Yalın uygulamaların çoğu bazı olumlu çevresel sonuçlarla sonuçlanmış olsa da her iki yönetim felsefesi de bağımsız olarak uygulanma eğilimindedir.

Ding, Wang ve Zou (2016), yapmış oldukları çalışmalarında tutum değişikliğinin ve heterojen paydaşlar arasındaki dinamik etkileşimin yıkım atık yönetiminin çevresel performansını nasıl etkileyebileceğini simüle etmeyi ve keşfetmeyi amaçlamışlardır. Bu nedenle ajan tabanlı modelleme yaklaşımı kullanılarak yıkım atıkları yönetiminin çevresel etkilerini değerlendiren bir model geliştirilmiştir. Bu modelde yeşil bina yıkımı yöneticilerinin geleneksel bina yıkımı yöneticilerine oranı, yeşil yıkım tasarım yöneticilerinin geleneksel tasarım yöneticilerine oranı ve sürü teorisini izleyen heterojen paydaşların etkileşimleri kullanılmıştır. Önerilen modelde Çin inşaat endüstrisi verileri kullanılmış; modelde su, hava, kara ve enerji kaynakları olmak üzere dört kategoride nicel çevresel etki değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma sonucunda yıkım yöntemi ve yıkım odaklı tasarımın mimarlar ve mühendisler tarafından geniş çapta benimsenmesi durumunda, yıkım atıkları tarafından oluşturulan sonuçların kamu bölümlerinin yıkım atıkları yönetiminin çevresel performansının nasıl iyileştirilmesine dair kararlar alması için değerli bilgiler sağladığı görülmüştür.

Ma, Sia, Li ve Zheng (2016), çalışmalarında yeşil yönetimin nasıl iyileştirileceği sorusunun gelişmiş ülkelerde tek firma düzeyinde kapsamlı araştırıldığı halde Çin gibi gelişmekte olan ülkelerde firmalar arasında iş birlikleri şeklinde yeterince incelenmediği tezinden yola çıkarak; iç kaynak birikimi ya da dış kaynak kullanma gibi farklı kaynak olanaklarının yeşil yönetim antlaşmaları seviyelerini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Ayrıca firmaların yeni uygulamaları benimseme istekliliğini gösteren girişimcilik yönelimi kavramının düzenleyici etkileri gözlenmiştir. Yine yeşil yönetim antlaşmalarının kurulan

birlikler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çin imalat sektöründeki 164 birlik firmasından toplanan veriler incelendiğinde sonuçların genelde önerilen hipotezleri desteklediği görülmüştür. Bu çalışma sonucunda gelişmekte olan ekonomilerde yeşil yönetim anlayışlarını yapmış firmaların operasyonlarındaki yeşil yönetim uygulamalarını etkileyen iç ve dış faktörler belirlenerek hem yeşil yönetim hemde yeşil yönetim anlayışları araştırmalarına katkıda bulunulmuştur.

Mustapha, Manan ve Alwi (2017), çalışmalarında sürdürülebilirlikle ilgili mevcut yönetim sistemlerini gözden geçirilmiştir. Ayrıca sürdürülebilir yeşil yönetim sistemi adı verilen entegre bir yeşil yönetim çerçevesi geliştirilmesi önerilmiştir. Önerilen sistemin prosedürü ISO sistemlerinin sürdürülebilirlikle ilgili kilit unsurlarının entegre edilmesini önermektedir. Bu sistemin; bilgi ve kaynakların toplanması, izlenmesi, analiz edilmesi ve yönetilmesine yönelik sistematik, entegre ve verimli bir yaklaşım olarak, kurumsal sürdürülebilirliğe yol açmanın dışında, aynı zamanda ciddi oranda kaynak tasarrufu sağlama, gereksiz fazlalıkları ortadan kaldırma, daha temiz üretimin teşviki ve karlılığı ve verimliliği artırma potansiyeline sahip olacağı düşünülmüştür. Bu entegre yönetim sisteminin, doküman hazırlama süresini, doküman kontrol süreçlerinde kullanılan insan gücünü, iç ve dış denetim maliyetlerini azaltarak tesis yöneticilerini daha temiz üretim için eylem planları uygulamaya teşvik etmesi beklenmektedir. Önerilen bu sistem; kurumsal sürdürülebilirlik için birleşik yeşil indeks kullanan bir tesis yönetiminin vaka çalışmasında uygulanarak gösterilmiştir.

Raharjo (2018), küçük ve orta ölçekli işletmelerde sürdürülebilirlik performansı yaratmada yeşil yönetimin rolü hakkında yaptığı araştırmada nicel bir araştırma yaklaşımı kullanmıştır. Araştırmanın yeri, Batik endüstrisinin ve mirasının merkezleri olan Surakarta'nın Batik Lawean Merkezidir. Bu lokasyonları, Laweyan ve Kedung Baruk'un Batik endüstrisinin merkezi ve sürdürülebilir kalkınma yoluyla çevre dostu miras olarak bir vizyona sahip olmaları nedeniyle seçmiştir. Araştırmanın sonucunda, Paydaş talebi, kaynağı, bilgisi ve ürünün benzersizliği yeşil yönetimin uygulanmasında önemli bir etkiye sahiptir ve yeşil yönetimin sürdürülebilirlik performansı üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu, paydaş talebinin, kaynaklarının, bilgisinin ve ürün benzersizliğinin yeşil yönetim üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve yeşil yönetimin aynı anda sürdürülebilirlik performansı üzerinde önemli bir etki gösterdiği anlamına gelir. Yeşil yönetimin uygulanması aynı zamanda sürdürülebilirlik performansını da iyileştirecektir şeklinde bulgular elde edilmiştir.

Ma, Hou, Yin, Xin ve Pan (2018), yönetim inovasyonunu çevresel konular bağlamında ele alarak iki soruya yanıt aramaya çalışmışlardır: İlk olarak yeşil yönetim inovasyonunu hangi faktörler teşvik etmektedir, ikinci olarak yeşil yönetim inovasyonunun firma performansını nasıl etkileyeceğidir. Çalışmada yeşil yönetim inovasyonu tanımı verilerek; yeşil yönetim inovasyonunun öncülleri ve sonuçları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Çin madencilik sektöründeki 267 firma kullanılarak yapılan anket çalışması sonucunda teknolojik yeniliğin pazar çekişi ve teknoloji zorlamasından farklı olarak, yeşil yönetim inovasyonu dış bilgi arzı tarafından itilirken; iç verimlilik talebi bulgulara göre önemli bir rol oynamamaktadır. Ayrıca yeşil yönetim inovasyonunun firma ekonomik performansı üzerinde olumlu bir etkisi gözlemlenirken; iç verimlilik talebi bu etkiyi yumuşatmaktadır. Çalışma sonucuna göre yeşil yönetim inovasyonuna tamamlayıcı içgörülere ulaşılmıştır.

Zawahreh vd. (2019), yükseköğretimde yeşil yönetim uygulamalarını incelemişler ve bunu sürdürülebilir liderliği ölçerek açıklamışlardır. Bu çalışma, Ürdün'de bir devlet üniversitesi tarafından istihdam edilen 170 öğretim üyesinden oluşan rastgele bir örnekleme sürdürülebilir liderlik düzeyini araştırmıştır. Sonuçlar, öğretim üyeleri tarafından tüm maddeler ve faktörler için algılanan yüksek düzeyde sürdürülebilir liderliği göstermiştir. Ayrıca sonuçlar, cinsiyet, üniversite, rütbe ve deneyimin sürdürülebilir liderlik düzeyi üzerinde hiçbir etkisi olmadığını göstermiştir.

Raut, Luthra, Narkhede, Mangla, Gardas ve Priyadarshinee (2019), Hindistan'ın tarıma dayalı endüstrisi için; yeşil değer zincirinin sert ve yumuşak performans göstergelerini analiz etmişlerdir. Bu çalışmada literatür kaynakları sayesinde belirlenen performans göstergeleri nicel bir yaklaşım kullanılarak analiz edilmiştir. Tarım sektöründeki yeşil uygulamalar ile iş performansı arasındaki ilişki 490 katılımcıdan gelen yanıtlarla birlikte çeşitli hipotezlerle formüle edilmiştir. Anket yanıtlarının geçerliliği SEM metodolojisine dayalı nicel yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre işbirlikçi yeşil taşımacılık ve soğuk hava depolarının operasyonel performans üzerinde daha yüksek bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca karar vericilerin, tarımsal gıda tedariki bağlamında yeşil odaklı operasyonel ve insan kaynakları ile ilgili faktörler arasında bağlantıyı anlayarak sektörde genel verimliliği arttırmaya yönelik politikalar geliştirmektedir. Araştırmacıların ise çeşitli sayıda çok nitelikli karar verme araçları uygulayarak ve çeşitli sektörlerde ve farklı ekonomilerde istatistiksel araçlarla daha fazla hipotez test ederek araştırmayı çeşitlendirmeleri gerekmektedir.

4. YÖNTEM

Çalışmada tarih aralığı belirlenmeden “Yeşil Yönetim” alanında yayımlanmış ve Web of Science veri tabanında indekslenmiş tüm yayınlar veri tabanından elde edilerek bibliyometrik analizi yapılmıştır (E.T. 01.02.2022). Yapılan bibliyometrik analiz aracılığıyla Yeşil Yönetimin literatürdeki durumuna bakılmıştır. Araştırmada Yeşil Yönetim alanında tüm Dünyada yapılmış çalışmalar baz alınarak yayınların yıllara göre dağılımları, yayınların doküman tipleri, yayınların Web Of Science kategorileri, yayınların dillere göre dağılımları, yayınların Web Of Science dizinleri belirlenmiştir. Ardından ortak yazarlık, birlikte oluşum, alıntılar, bibliyografik eşleştirme, ortak atıf tümüyle incelenmiştir. Bu analizi yapmak için VOSviewer 1.6. 18. versiyonu kullanılmıştır.

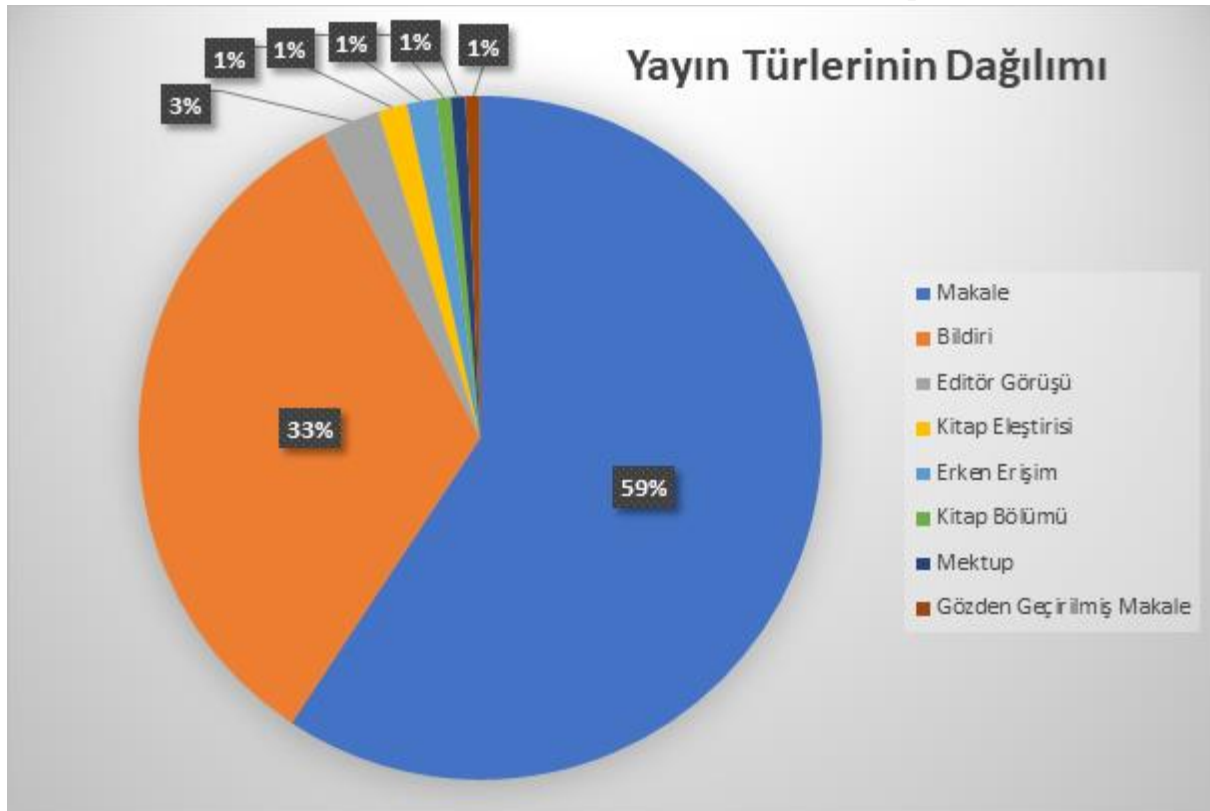
5. BULGULAR

VOSviewer veri tabanından elde edilen veriler ışığında ilk yayının 1992 yılında yapıldığı görülmektedir. Tablo 1.'e göre yıllara göre dağılım aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yayın Adeti	Yayın Yılı	Yayın Adeti
1992	1	2011	9
1993	1	2012	4
1996	1	2013	7
1997	1	2014	12
1998	1	2015	9
1999	1	2016	15
2001	1	2017	10
2005	1	2018	6
2006	1	2019	16
2007	2	2020	11
2008	3	2021	12
2009	10	2022	2
2010	5	Toplam	142

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere yeşil yönetim ile ilgili en az yayın 1992-2006 yılları arasında yapılırken; en çok yayın ise 16 yayın ile 2019 yılında yapılmıştır. Yine 2015 yılı 15 yayın ile yayın sayısı sıralamasında 2019 yılını takip etmiştir.

Grafik 1. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Doküman Tipi

Grafik 1.'de görüldüğü gibi yeşil yönetim alanında en çok yayın 86 adet (%59) ile makale türünde yapılırken, onu 48 adet bildiri (%33) ve editör görüşü 4 adet (%) ile takip etmektedir. Kitap bölümü, mektup ve gözden geçirilmiş makale en az yayın türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Kategorileri

Web of science Kategorileri	Yayın Sayısı
Yönetim	38
İşletme	35
Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojisi	22
Çevre Bilimi	21
Çevre Çalışmaları	15
Çevre Mühendisliği	14
Ekonomi	11
Bölgesel Şehir Planlaması	10

Yeşil yönetim ile ilgili Web Of Science kategorileri incelendiğinde en fazla Yönetim ve İşletme alanlarında yayın yapıldığı görülmektedir. Bunların dışında daha çok Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojisi, Çevre Bilimi, Çevre Çalışmaları, Çevre Mühendisliği, Ekonomi ve Bölgesel Şehir Planlaması alanlarında yayınlar yapılmıştır.

Tablo 3. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Dillere Göre Dağılımı

Yayın Türü	N	%
İngilizce	136	%96
Çekçe	2	%0.4
Fransızca	1	%0.2
İtalyanca	1	%0.2
Portekizce	1	%0.2
İspanyolca	1	%0.2
Toplam	142	%100

Tablo 3.'e göre yayın dili olarak en fazla İngilizce dilinin kullanıldığı belirtilmektedir. Diğer yayın dilleri Çekçe, Fransızca, İtalyanca, Portekizce ve İspanyolca 'da yeteri kadar yayın yapılmamıştır.

Tablo 4. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Yer Aldığı Diziner

Web of Science Index	Yayın Sayısı
(SSCI)	52
(SCI-EXPANDED)	35
(CPCI-SSH)	33
(ESCI)	27
(CPCI-S)	20
(A&HCI)	2
(BKCI-SSH)	1

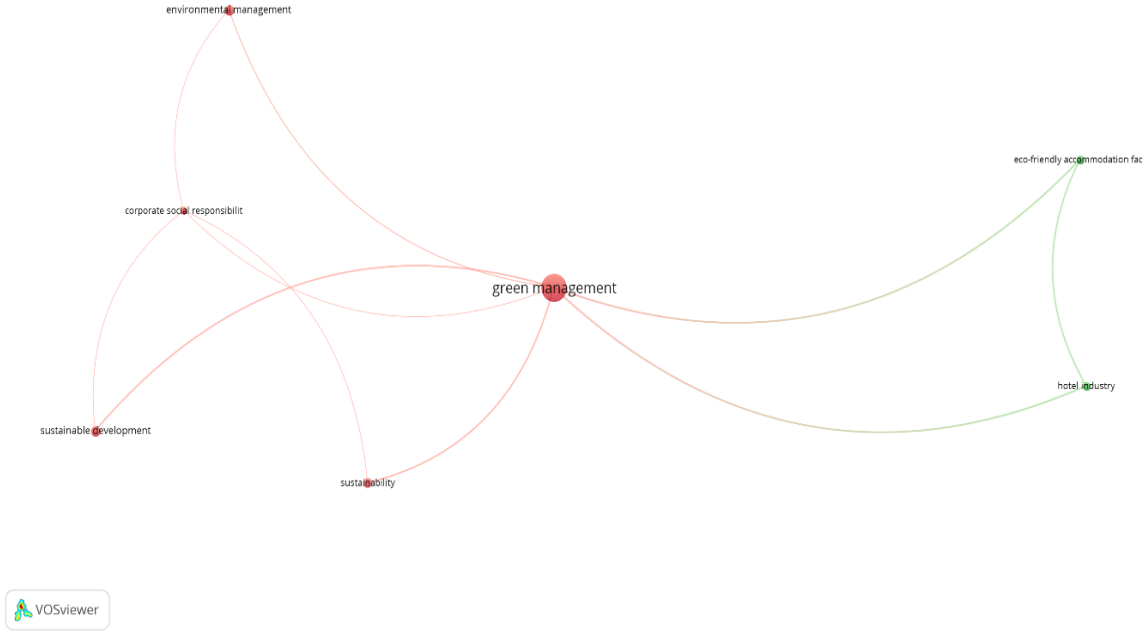
5.1. VOSviewer HARİTALARI

Yeşil yönetim ile ilgili yapılan çalışmalar için Tüm VOSviewer haritalama yöntemleri kullanılarak analiz yapılmıştır.

5.1.1. Birlikte Oluşum Verilerine Dayalı Haritalama

Dokümanlarda yazarların kullandıkları anahtar kelimelerin birlikte bulunma analizi (VOSviewer) bibliyometrik analizde birlikte oluşum ile gösterilmektedir. Bahsi geçen birlikte oluşum analizi, çeşitli araştırma yapılan alanları ve araştırma konusunun temelini anlatan önemli bir analizdir. Bu sebeple anahtar kelimeler birlikte oluşum ağını ifade etmektedir.

5.1.1.1. Yazar Anahtar Kelimelerinin Haritalaması

Harita 4. Yeşil Yönetime İlişkin Araştırmalar İçin Kullanılan Anahtar Kelime Analizi

Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) bir anahtar kelimenin minimum tekrar sayısı 5 olarak belirlenmiştir. 373 anahtar kelimenin 7'si bu eşiği sağlamaktadır. Ayrıca daire büyüklüğü anahtar kelimelerin kullanım sayısının az ya da fazla olduğunu göstermektedir. Daire büyükse sayısal olarak fazla, daire küçükse az anlamına gelmektedir. Ağdaki daire renklerinin benzer ya da farklı olması kelimeler arası atıfların olup olmadığını ifade etmektedir. Daireler arasındaki çizgilerin kısa ya da uzun olması ise bize kullanılan kelimeler arasındaki ilişkiyi yani bağlantıyı anlatmaktadır.

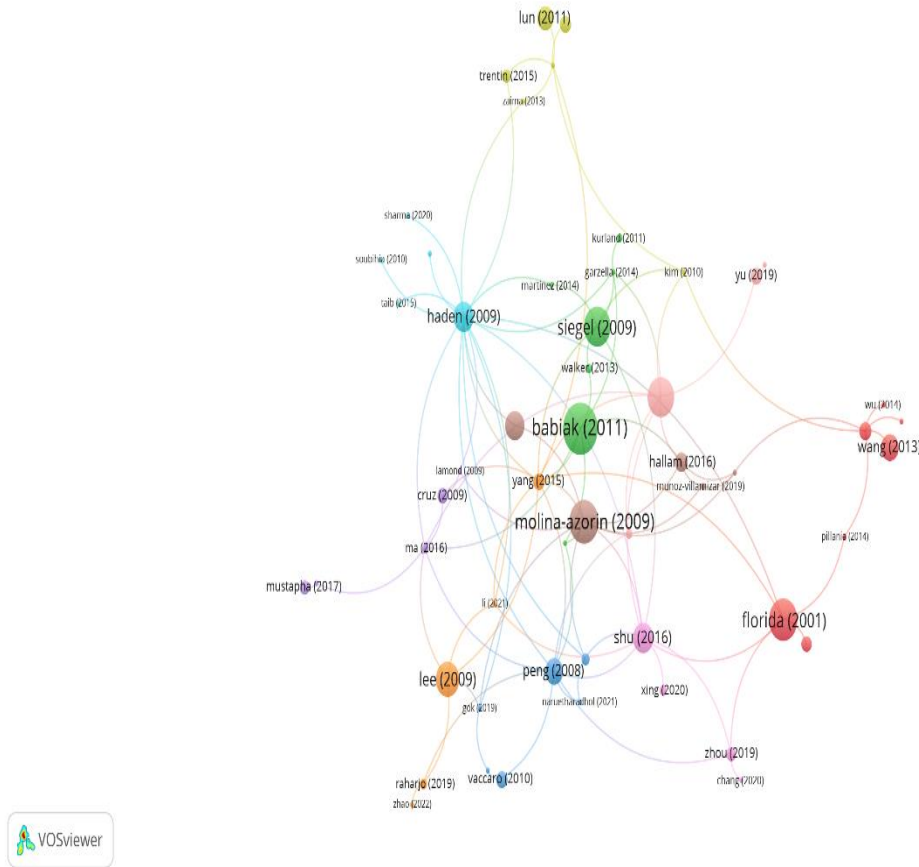
Yukarıdaki yeşil yönetim ile ilgili olan anahtar kelimelerin birlikte oluşum ağ analizine göre toplan bağlantı gücü yüksek olan kelimeler seçilmiştir. Bu kelimeler sırasıyla 'green management', 'eco-friendly accommodation facility', 'hotel industry', 'sustainable development', 'sustainability', 'corporate social responsibility', 'environmental management' kelimeleridir. Bununla birlikte anahtar kelimeler iki kümeden oluşmuştur. Birinci küme kırmızı renk ile aralarında bağlantı bulunan 'corporate social responsibility', 'environmental management', 'green management', 'sustainable development', 'sustainability'; ikinci küme yeşil renk ile gösterilen ve aralarında bağlantı olan 'eco-friendly accommodation' ve 'hotel industry'dir.

5.1.2. Alıntı Verilerine Dayalı Haritalama

Alıntı o dokümanı araştıran ve yazarın kişinin başarısına katkı sunan ve başarı düzeyini gösteren önemli bir kıstastır. Bu sebeple program (VOSviewer)'da alıntı dokümanlar, kaynaklar, yazarlar, üniversiteler ve ülkeler açısından analiz edilmektedir.

5.1.2.1. Dokümanların Haritalaması

Harita 5. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Dokümanlar Açısından Alıntı Bağlarının Bibliyometrik Ağ Analizi



VOSviewer programı bir dokümanın minimum alıntı sayısını 0 olarak belirlemiştir ve 142 dokümana ulaşılmıştır. Ancak 142 dokümanın 54 tanesinde bağlantı bulunmuştur. Bu sebeple Harita 5.'e göre aralarında bağlantı gücü en yüksek olan 54 doküman değerlendirilmeye alınmıştır. Haritada belirtildiği üzere en çok alıntı yapılan doküman Babiak'tır. Babiak'ın dokümanı 365 kere alıntılanırken; ardından Lyytimaki (270), Molina-Azorin (256), Florida (248), Siegel (223) ve Marcus (220) alıntı sayısı ile takip etmektedirler. Babiak'ın en çok bağlantılı olduğu dokümanlar ise; Garzella, Kurland, Martinez, Shadi, Siegel ve Walker'dır. En yüksek bağlantılar Haden (18), Yang (11), Molina-Azorin (10), Shu (10) ve Peng'dir (10). Analiz sonucunda her biri birbirinden farklı renk ile gösterilen 10 küme bulunmuştur.

5.1.2.2. Kaynakların Haritalaması

Harita 6. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Kaynaklar Açısından Alıntı Bağlarının Bibliyometrik Ağ Analizi

Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) alıntılarının kaynaklara olan dağılımını bulabilmek için bir kaynağın minimum belge sayısını 4 olarak dikkate almıştır. 113 kaynaktan yalnızca 4 tanesi bu koşulu sağlamaktadır. Ancak 2 kaynağın birbirleri ile ilişkileri bulunurken; Proceedings of International Symposium On Green Management and Local ve Sustainability adlı kaynağın hiçbir kaynak ile bağlantısı bulunmamaktadır. Bu sebeple 4 kaynağın 3'ü dikkate alınarak harita oluşturulmuştur. En çok alıntı yapılan kaynak 657 alıntı ile Management Decision, ardından 257 adet alıntı ile Journal Of Cleaner Production'dır. Sustainability 14 alıntı ve Proceedings of International Symposium On Green Management and Local 1 alıntı ile diğer kaynakları takip etmektedir. Doküman sayısı Journal Of Cleaner Production (9), Management Decision (7), Proceedings of International Symposium On Green Management and Local (4) ve Sustainability (4). Toplam bağlantı gücü en yüksek kaynaklar Journal Of Cleaner Production (7) ve Management Decision'dır (7). Journal Of Cleaner Production isimli kaynağın Management Decision kaynağı ile bağlantısı bulunmaktadır. Son olarak kaynaklar açısından kırmızı, yeşil ve mavi renklerde üç küme vardır. İlk küme kırmızı renk Journal Of Cleaner Production ve Management Decision, yeşil küme Proceedings of International Symposium On Green Management and Local, mavi küme ise Sustainability'dir.

5.1.2.3. Yazarların Haritalaması

Harita 7. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Yazarlar Açısından Alıntı Bağlarının Bibliyometrik Analizi

yu, yubing

scholz, petr

chiapetta jabbour, charbel jo



Program alıntılarının yazarlara göre dağılımını bulabilmek için en az belge sayısını 3 olarak baz almıştır. 349 yazardan yalnızca 4 tanesi bu koşulu sağlamaktadır. Buna göre Chiapetta Jabbour, Charbel Jose 3 dökümana sahip olmalarına rağmen 125 alıntı ile ilk sıradadır. Onları yine 3 doküman ile Yu Yubing 54 alıntı ile izlerken; birbirleri ile bağlantısı olan Petr Scholz 9 doküman 25 alıntı ve Ivica Linderova 3 doküman 7 alıntı ile takip etmektedir. Toplan bağlantı gücü yüksek olan Petr Scholz (5) ve Ivica Linderova'dır (5). Analiz sonucunda kırmızı, yeşil ve maviden oluşan 3 ayrı küme olduğu görülmektedir. Birinci küme kırmızı ile Petr Scholz ve Ivica Linderova, ikincisi yeşil renk ile göre Chiapetta Jabbour, Charbel Jose ve üçüncüsü mavi renk ile Yu Yubing'tir.

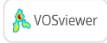
5.1.2.4. Üniversitelerin Haritalaması

Harita 8. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Üniversiteler Açısından Alıntı Bağlarının Bibliyometrik Analizi

coll polytech jihlava

tianjin univ

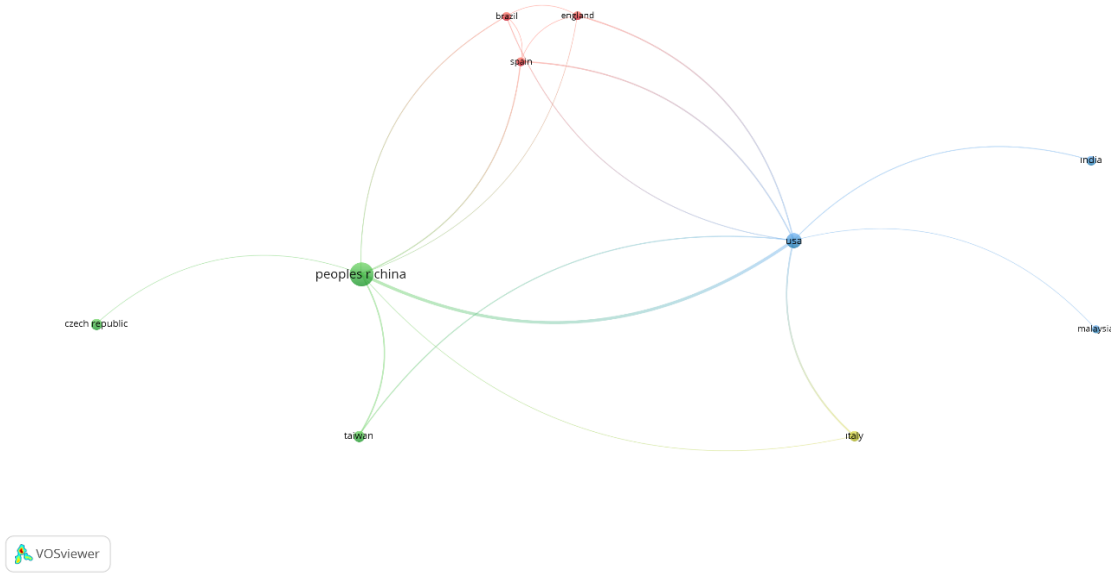
xi an jiao tong univ



Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) alıntılarının üniversitelere göre dağılımını bulabilmek için en az 3 adet belgeye sahip olan üniversiteleri dikkate almıştır. 193 üniversiteden 4 tanesi bu eşiği sağlamaktadır.

Harita 8’de yer alan bibliyometrik ağ analizine göre yeşil yönetim alanında Tianjin Üniversitesi ve Zhejiang Wanli Üniversitesinin alıntılar bakımından birbiri ile bağlantısı bulunmaktadır. Yani toplam bağlantı gücü en yüksek iki üniversitedir. Buna göre en fazla alıntıya sahip olan üniversite 209 alıntı ile Xi An Jiao Tong Üniversitesidir. Zhejiang Wanli Üniversitesi 54 alıntı, Tianjin Üniversitesi 50 alıntı ile üçüncü sırada yer alırken; en az alıntı sayısına sahip olan üniversite ise 25 alıntı ile Coll Polytech Jihlava Üniversitesidir. Coll Polytech Jihlava Üniversitesi 9 dokümanla en yüksek belgeye sahiptir. ile Xi An Jiao Tong Üniversitesi 4 doküman, Zhejiang Wanli Üniversitesi ve Tianjin Üniversitesi 3 belge ile son sırada yer almaktadır. Burada dikkat çeken en önemli husus Coll Polytech Jihlava Üniversitesi 9 dokümanla en yüksek belgeye sahip olmasına rağmen en az alıntı yapılan üniversitedir. 4 dokümana sahip olan Xi An Jiao Tong Üniversitesi daha başarılı olmuştur. Buna ek olarak 3 küme bulunmaktadır. Kırmızı renkteki küme aralarında bağlantı gücü bulunan Tianjin Üniversitesi ve Zhejiang Wanli Üniversitesi, yeşil küme Coll Polytech Jihlava Üniversitesi, mavi renkteki küme Xi An Jiao Tong Üniversitesidir.

5.1.2.5. Ülkelerin Haritalaması

Harita 9. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Ülkeler Açısından Alıntı Bağlarının Bibliyometrik Analizi

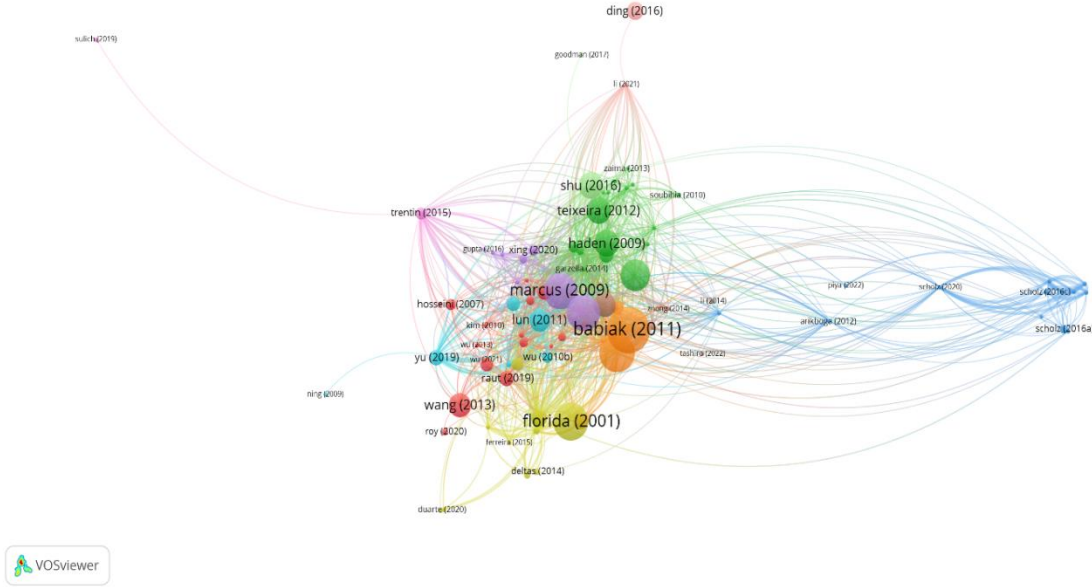
Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) alıntılarının ülkelere göre dağılımını bulabilmek için en az 5 adet dokümana sahip ülkeleri dikkate almıştır. 32 ülkeden yalnızca 10 tanesi bu koşulu sağlamaktadır.

Bibliyometrik ağ analizine göre yeşil yönetim ile ilgili yayımlanan yayınlarda en çok alıntı yapılan ülke 1450 alıntı ile Amerika'dır. Ardından 462 alıntı ile Çin, 279 Alıntı ile İspanya ve 243 alıntı ile Tayvan Amerika'yı takip etmektedir. Bu 10 ülke arasında en az alıntı yapılan ülke 34 alıntı ile Malezya'dır. Belge sayısı olarak ise 41 dokümanla Çin, 17 dokümanla Amerika ve Tayvan ve Çek Cumhuriyeti 10 dokümanla ülkeler içerisinde üst sıralarda yer almaktadır. Buradan Amerika Çin'den daha az yayın yapmasına rağmen daha fazla alıntı yapılmış ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. En yüksek toplam bağlantı gücü Amerika ve Çin olduğu görülürken, bu durum en fazla doküman ve en fazla alıntı sayısına sahip olmalarıyla doğru orantılıdır. Analizde 4 küme olduğu anlaşılrken; Brezilya, İngiltere ve İspanya kırmızı kümeyi, Çek Cumhuriyeti, Çin ve Tayvan yeşil kümeyi, Hindistan, Malezya ve Amerika mavi kümeyi, sarı küme İtalya'yı göstermektedir. Bu durum aynı renge sahip olan ülkelerin birbirleriyle bağlantı gücünün yüksek olduğunu gösterirken dördüncü kümedeki İtalya bağlantı açısından diğer ülkelerle bağlantısı yüksek olmayan bir ülke olarak ifade edilmektedir.

5.1.3. Bibliyografik Eşleştirme Verilerine Dayalı Haritalama

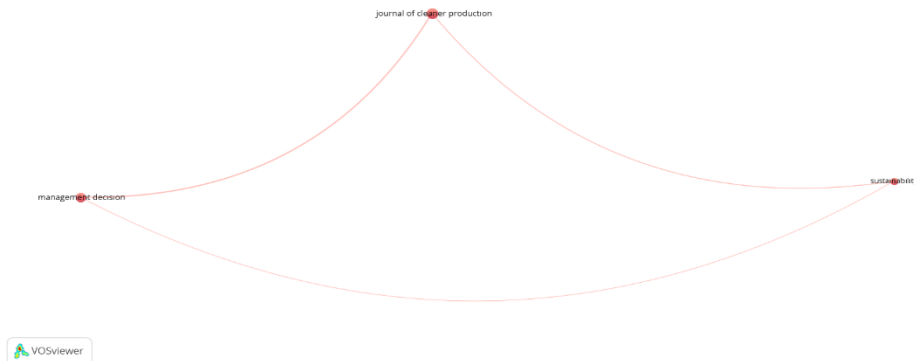
1963 yılında Kessler yazarların araştırmalarındaki benzerlikleri ortaya koymak için bibliyografik bağlantı analizini araştırmıştır. Bu analiz literatürdeki herhangi bir konu veya yazarların alakalı oldukları ayrımlı bakış açısını takdim eden ortak atıf analizini ortaya çıkarmak için yapılmaktadır. Diğer bir deyişle ortak atıf, iki dokümanın diğer bir dokümanın referans listesinde yer almasını ifade ederken; bibliyografik bağlantı bir kümede yer alan makalenin ortak olan referans sayısını hesaplamaktadır (Doğan ve Doğan, 2020 :576).

5.1.3.1. Dokümanların Haritalaması

Harita 10. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Bibliyografik Eşleştirme Açısından Dokümanlara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) bibliyografik eşleştirmenin dokümanlara göre dağılımını bulabilmek için 0 adet dokümana sahip olan dokümanları dikkate almıştır. 142 doküman bu koşulu sağlamaktadır. Ancak 142 dokümanın 93 tanesinin arasında bağlantı vardır. Bu sebeple bağlantı olan dokümanlar baz alınmıştır.

Yukarıdaki haritada dokümanlar arasında yoğun ve karmaşık bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bibliyografik eşleştirme açısından 11 kümeden oluşan dokümanlarda en yüksek bağlantı gücüne sahip olan 5 doküman sırasıyla Yang (253), Munoz-Villamizar (211), Molina-Azorin (198), Ma (196), Shu (193)'tür. En yüksek alıntıya sahip olan dokümanlar ise, Babiak (365), Lyytimaki (270), Molina-Azorin (256), Florida (248), Siegel (223)' tür.

5.1.3.2. Kaynakların Haritalaması**Harita 11. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Bibliyografik Eşleştirme Açısından Kaynaklara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi**

Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) bibliyografik eşleştirmenin kaynaklara göre dağılımını bulabilmek için en az 4 adet belgeye sahip olan kaynakları dikkate almıştır. 113 kaynaktan 4 tanesi bu koşulu sağlamaktadır. Buna göre, Journal Of Cleaner Production, Management Decision ve Sustainability kaynakları arasında yoğun bir ilişki varken; Proceedings of International Symposium On Green Management and Local kaynağının diğer üç kaynak ile bir bağlantısı bulunmamaktadır. Bu sebeple birbiri ile bağlantısı olan 3 kaynak dikkate alınmıştır. Bağlantı bu nedenle tek kümeden oluşmaktadır.

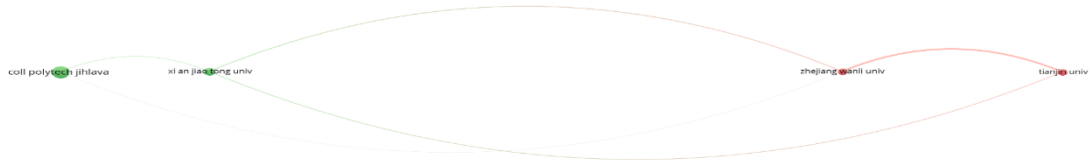
Toplam bağlantı gücü en yüksek kaynaklar sırasıyla Journal Of Cleaner Production (86), Management Decision (73) ve Sustainability (41), en fazla alıntı sayısı Management Decision (657), Journal Of Cleaner Production (257), Sustainability (14)'tür. En fazla belge sayısı ise; Journal Of Cleaner Production (9), Management Decision (7), Sustainability (4) belge ile diğer kaynakları takip etmektedir.

5.1.3.3. Yazarların Haritalaması

Harita 12. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Bibliyografik Eşleştirme Açısından Yazarlara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi



Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) bibliyografik eşleştirmenin yazarlara göre dağılımını bulabilmek için en az 3 adet dokümana sahip olan yazarları dikkate almıştır. 349 yazardan 4'ü sağlamaktadır. En yüksek bağlantı gücü Petr Scholz (431), Ivica Linderova (427), Chiapetta Jabbour, Charbel Jose (17) ve Yu Yubing (9). En fazla alıntı yapılan Chiapetta Jabbour, Charbel Jose (125), Yu Yubing (54), Petr Scholz (25) ve Ivica Linderova (7). Belge sayısı en yüksek yazarlar ise sırası ile Petr Scholz (9), ise Chiapetta Jabbour, Charbel Jose, Yu Yubing ve Ivica Linderova 3'er belge ile sıralanmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere bibliyografik eşleştirme de en yüksek belgeye ve toplam bağlantı gücüne sahip olan yazar Petr Scholz olsa dahi en fazla alıntı yapılan yazar Chiapetta Jabbour, Charbel Jose'dur. Bunun yanı sıra, yazarlar 2 kümeden oluşmaktadır. Birinci küme Ivica Linderova ve Petr Scholz kırmızı renk ile belirtilmiştir. İkinci küme ise Chiapetta Jabbour, Charbel Jose ve Yu Yubing yeşil renk ile gösterilmiştir. Yukarıdaki şekle göre Petr Scholz ve Ivica Linderova arasında, Yu Yubing ve Chiapetta Jabbour, Charbel Jose arasında güçlü bir bağlantı bulunmaktadır.

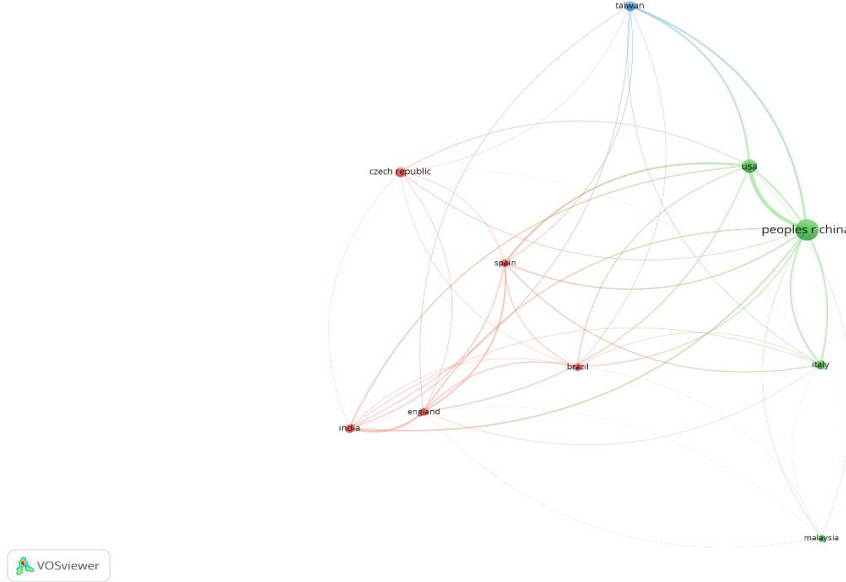
5.1.3.4. Üniversitelerin Haritalaması**Harita 13. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Bibliyografik Eşleştirme Açısından Üniversitelere Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi**

VOSviewer

Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) bibliyografik eşleştirmenin üniversitelere göre dağılımını bulabilmek için en az 3 adet dokümana sahip olan üniversiteleri dikkate almıştır. 193 üniversitenin 4 tanesi bu eşiği sağlamaktadır. Zhejiang Wanli Üniversitesinin Tianjin Üniversitesi, Xi An Jiao Tong Üniversitesi ve Coll Polytech Jihlava Üniversitesi ile bibliyografik eşleştirme açısından güçlü bir ilişki bağı bulunmaktadır. En yüksek toplam bağlantı gücü Zhejiang Wanli Üniversitesi (330), Tianjin Üniversitesi (314), Xi An Jiao Tong Üniversitesi (100), ve Coll Polytech Jihlava Üniversitesi (16). Alıntı açısından sıralama ise şu şekildedir; Xi An Jiao Tong Üniversitesi (209), Zhejiang Wanli Üniversitesi (54), Tianjin Üniversitesi (50), Coll Polytech Jihlava Üniversitesi (25). Doküman sayısı açısından ilk sırada Coll Polytech Jihlava Üniversitesi (9), ikinci sırada Xi An Jiao Tong Üniversitesi (4) ve 3'er dokümanla bu üniversiteleri Zhejiang Wanli Üniversitesi ve Tianjin Üniversitesi izlemektedir. Buradan anlaşılabileceği üzere toplam bağlantı gücü yüksek olan Zhejiang Wanli Üniversitesi doküman ve alıntı açısından daha gerilerde yer almaktadır. En fazla alıntı yapılan Xi An Jiao Tong Üniversitesi toplam bağlantı gücü ve doküman açısından geride kalmıştır. Asıl dikkat çekici olan ise doküman sayısı olarak ilk sırada yer alan Coll Polytech Jihlava Üniversitesi toplam bağlantı gücü ve alıntı bakımından son sıradadır. Ayrıca bibliyografik eşleştirme açısından üniversiteler de iki küme bulunmaktadır. İlk küme kırmızı renkli Zhejiang Wanli Üniversitesi ve Tianjin Üniversitesi arasında, ikinci küme yeşil renkli Coll Polytech Jihlava Üniversitesi ve Xi An Jiao Tong Üniversitesi arasında güçlü bir bağlantı vardır.

5.1.3.5. Ülkelerin Haritalaması

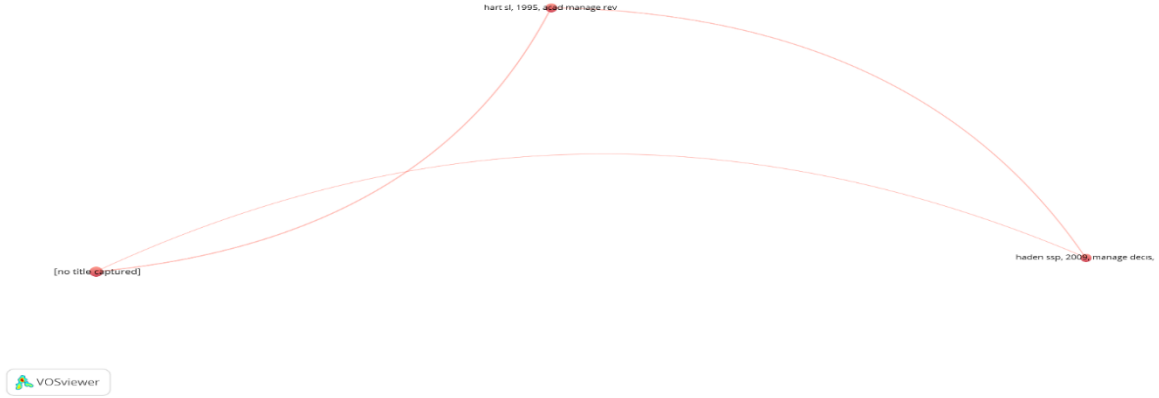
Harita 14. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Bibliyografik Eşleştirme Açısından Ülkelere Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi



Yeşil yönetim çalışmalarında program (VOSviewer) bibliyografik eşleştirmenin ülkelere göre dağılımını bulabilmek için en az 5 adet dokümana sahip olan ülkeleri dikkate almıştır. Buna göre 32 ülkenin 10 tanesi bu koşulu sağlamaktadır. Yukarıdaki dağılıma göre yeşil yönetim ile ilgili çalışmaların en çok yapıldığı ülke Çin'dir. Aralarındaki bağlantı gücüne göre harita üzerindeki bütün ülkeler Çin'den etkilenirken; Çin ile en çok bibliyometrik eşleştirme yapan ülkeler Amerika, İtalya ve Malezya'dır. Ayrıca toplam bağlantı gücü en yüksek ülke Çin (1276), en fazla alıntı yapılan ülke Amerika (1450) ve en çok dokümana sahip olan ülke Çin'dir. Bibliyografik eşleştirmeye göre ülkeler üç kümeye ayrılmıştır. Birinci küme kırmızı renkte Brezilya, Çek Cumhuriyeti, İngiltere, Hindistan ve İspanya arasında güçlü bağlantı vardır. Yeşil renkteki ikinci küme İtalya, Malezya, Çin ve Amerika arasında güçlü bağlantı bulunurken, üçüncü ve mavi renkteki tek ülke Tayvan'dır. Tayvan hem toplam bağlantı gücü (429), hem alıntı sayısı (243), hem de doküman sayısı (10) ile ilk beşte yer almıştır. Tüm ülkelerin birbirleriyle ilişkisi bulunmaktadır.

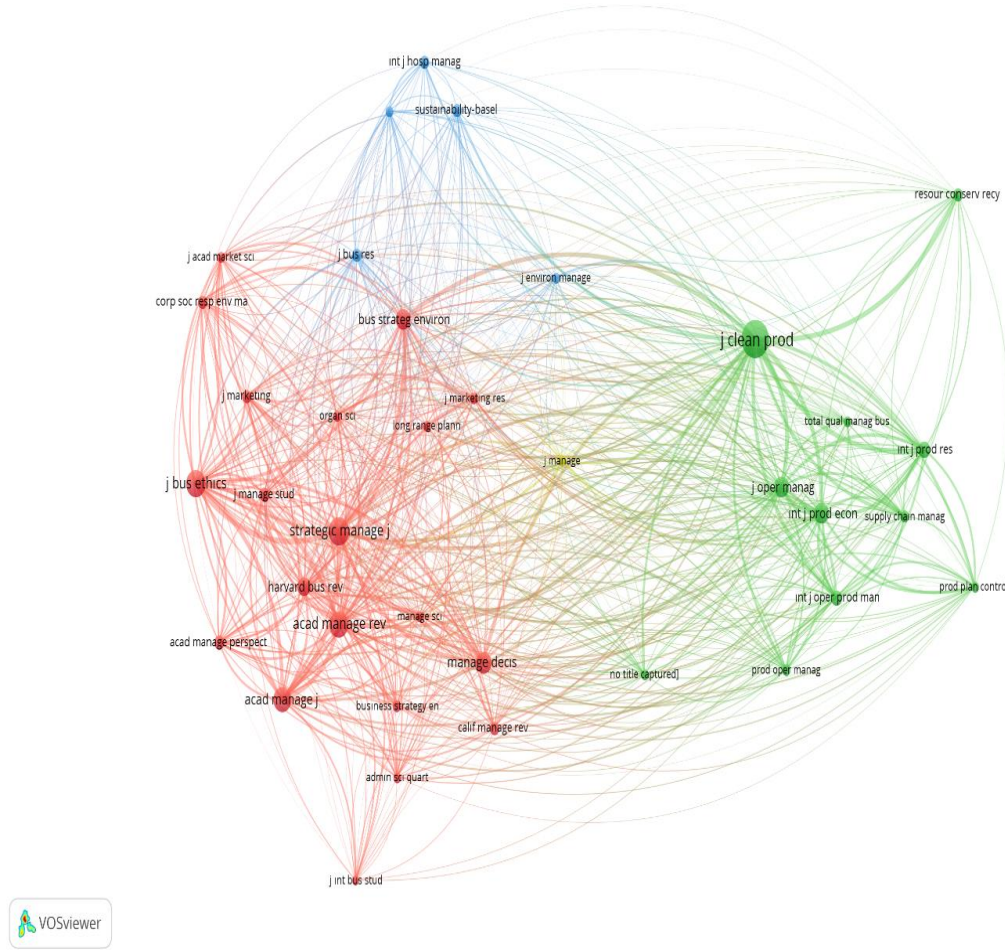
5.1.4. Ortak Atıflara Dayalı Haritalama

1973'te Small ortak atıf ile ilgili şu şekilde bir tanımlama yapmıştır: Herhangi bir kaynağın birbirinden değişik iki belgeden alıntı yapmasıdır. İki ayrı makalenin ortak gösterim fazlalığı Science Citation Index'deki dokümanlardaki listeleri kıyaslayarak ve eş girdileri sayarak bulunabilir (Fırat, v.d., 2018 :64). Ortak atıfta üç analiz birimi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla:

5.1.4.1. Alıntı Yapılan Referansların Haritalaması**Harita 15. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Ortak Atıf Açısından Alıntı Yapılan Referanslara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi**

Yukarıdaki ağ haritasında yeşil yönetim alanında yapılmış çalışmalarda alıntı yapılan referansların bağıntı gücü gösterilmektedir. Ağ haritasına bakıldığında alıntı yapılan bir referansın en düşük atıf sayısı 16 eşik değeri olarak seçilmiştir. Alıntı yapılan 4595 çalışmanın 3 tanesi bu değeri sağlamaktadır. Alıntı yapılan 3 referans turuncu renk ile gösterilmiştir. Bu durum alıntı yapılan referanslar arasında tek bir küme olduğunu açıklamaktadır. Buna göre üçünün de birbiriyle bağlantısı bulunmaktadır. Toplam bağıntı gücü en yüksek Hart, Sl (14) ilk sırada yer alırken, ismi belirlenemeyen çalışma (11) ve Haden, Ssp (9) bu çalışmayı takip etmektedir.

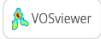
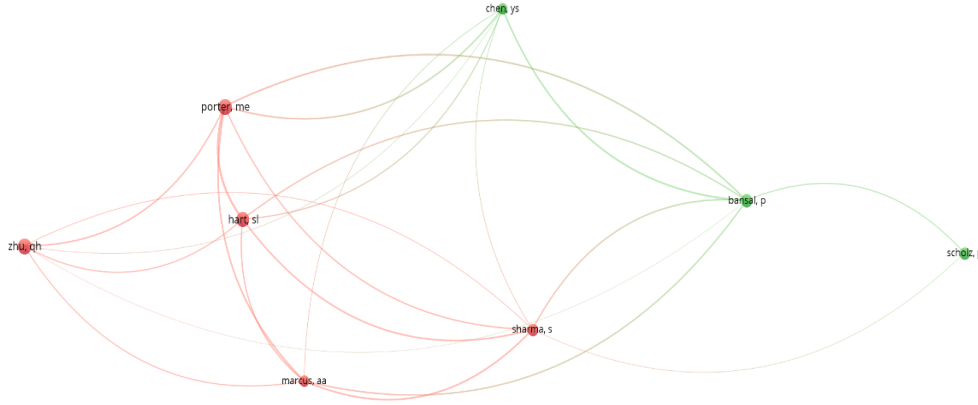
5.1.4.2. Alıntı Yapılan Kaynakların Haritalaması**Harita 16. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Ortak Atıf Açısından Alıntı Yapılan Kaynaklara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi**



Yukarıdaki haritada alıntı yapılan kaynaklar arasındaki ilişki bağı gösterilmektedir. Ağ haritasında alın yapılan kaynaktaki minimum alıntılanma değeri 20'dir. 2183 kaynağın 37 adeti bahsi geçen eşik değerini sağlamaktadır. Toplam 4 küme bulunan kaynaklar yeşil, kırmızı, mavi ve sarı ile gösterilmiştir. Haritada farklı renklerdeki kümelere bakıldığında kaynaklar arasındaki ilişki yoğun ve oldukça karmaşıktır. Haritadaki toplam bağıntı gücü yüksek kaynaklar J Clean Prod (7542), Strategic Manage J (6314), Acad Manage Rev (5448) ve J Bus Ethics (5238) olarak sıralanmaktadır.

5.1.4.3. Alıntı Yapılan Yazarların Haritalaması

Harita 17. Yeşil Yönetim Alanındaki Yayınların Ortak Atıf Açısından Alıntı Yapılan Yazarlara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi



Yukarıdaki ağ haritası oluşturulurken kaynaktaki minimum alıntılanma değeri 20 olarak belirlenmiştir. 3743 yazarın 8 tanesi 20 eşik değerini sağlamaktadır. Bahsi geçen haritada 2 farklı kümelenme bulunmaktadır. Toplam bağlantı gücü en yüksek olan yazarlar sırasıyla Porter, Me (133), Hart, Sl (110), Bansal, P (94) ve Marcus, Aa'dır (91). Bu yazarlar iki küme ile gösterilmiştir ve bunların birbirleri ile ilişkileri bulunmaktadır.

SONUÇ

Bibliyometrik analizler alanlar konusunda bizlere yeterli olup olmadığı ile ilgili yol gösteren önemli bir analiz şeklidir. Yeşil yönetim ile ilgili Web Of Science'ta yapılan aramalar sonucunda yeşil yönetim ile ilgili yeterli sayıda çalışmanın olmadığı anlaşılmıştır. Amerika ve Çin'in özellikle bu alanda çalışma yapmaya özen gösterdiği hem alıntı sayıları hem yayın sayıları hem de yazarlar çerçevesinde değerlendirilince net olarak görülmektedir. Diğer ülkelerle aralarında fark olduğu aşikardır. Özellikle Türkiye'de yeşil yönetim alanıyla ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Diğer önemli iki ülkenin bu alanda çalışma yapmaya yönelmesi bizim için de yeşil yönetim alanındaki çalışmaları artırmamız gerektiğini gösteren önemli bir göstergedir. Bu sebeple yeşil yönetim alanındaki çalışmalar hızlanmalı ve mutlaka sayıları gün geçtikçe artmalıdır. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi de yeşil yönetim alanında yapılacak her araştırma yöneticilere ışık tutacak ve yeşil yönetici olmalarını sağlayarak yeşil yönetimi uygulamaları için yön gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

Azarin, J.F.M., Cortes, E.C., Gamero, M.D.L. ve Tari, J.J. (2009). Green Management and Financial Performance: a Literature Review. *Management Decision*, 47 (7), 1080-1100.

Al-Zawahreh, A., Khasawneh, S. ve Al-Jaradat, M. (2019). Green Management Practices in Higher Education: The Status of Sustainable Leadership. *Tertiary Education and Management*, 25, 53-63.

Babiak, K. ve Trendafilova, S. (2011). CSR and Environmental Responsibility: Motives and Pressures to Adopt Green Management Practice. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18, 11-24.

Cruz, L.B. ve Pedrozo, E.A. (2009). Corporate Social Responsibility and Green Management Relation Between Headquarters and Subsidiary in Multinational Corporations. *Management Decision*, 47 (7), 1174-1199.

Ding, Z., Wang, Y. ve Zou, P.X.W. (2016). An Agent Based Environmental Impact Assessment of Building Demolition Waste Management: Conventional Versus Green Management. *Journal of Cleaner Production*, 133, 1136-1153.

Doğan, S. ve Doğan, T.G.B. (2020). Uluslararası Alanyazında Sağlık Turizmi Alt Bileşenleri Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 23 (4), 561-586.

Fen Wang, Y., Ping Chen, S., Ching Lee, Y. ve Tsang (Simon) Tsai, C. (2013). Developing Green Management Standards for Restaurants: An Application of Green Supply Chain Management. *International Journal of Hospitality Management*, 34, 263-273.

Fırat, S., Kurutkan, M.N. ve Orhan, F. “Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleriyle Analizi”. *Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleri İle Analizi*. ed. Mehmet Nurullah Kurutkan ve Fatih Orhan. 28-73. Türkiye: İKSAD Publishing House, 2018.

Garzella, S. ve Fiorentino R. (2013). An Integrated Framework to Support the Process of Green Management Adoption. *Business Process Management Journal*, 20 (1), 68-89.

Haden, S.S.P., Oyler, J.D. ve Humphreys, J.H. (2009). Historical, Practical, and Theoretical Perspectives on Green Management. *Management Decision*, 47 (7), 1041-1055.

Hallam, C. ve Contreras, C. (2016). Integrating Lean and Green Management. *Management Decision*, 54 (9), 2157-2187.

Hosseini, A. (2007). Identification of Green Management System's Factors: A Conceptualized Model. *International Journal of Management Science and Engineering Management*, 2 (3), 221-228.

Kara, E. ve Kaya, A. (2020). Sanayi İşletmelerinde Çevre Bilinci ve Yeşil Yönetim Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 16 (30), 3161-3182.

Karakuş, G. ve Erdirençelebi, M. (2018). İşletmelerin Yeşil Yönetim Algılarının İşletme Performansı Üzerindeki Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10 (4), 681-704.

Lee, K.H. (2009). Why and How to Adopt Green Management into Business Organizations? The Case Study of Korean SMEs in Manufacturing Industry. *Management Decision*, 47 (7), 1101-1121.

Lyytimäki, J. ve Sipilä, M. (2009). Hopping on One Leg – The Challenge of Ecosystem Disservices for Urban Green Management. *Urban Forestry & Urban Greening*, 8, 309-315.

Ma, Y., Hou, G., Yin, Q., Xin, B. ve Pan, Y. (2018). The Sources of Green Management Innovation: Does Internal Efficiency Demand Pull or External Knowledge Supply Push?. *Journal of Cleaner Production*, 202, 582-590.

Ma, Y.Y., Sia, C.L., Li, Y. ve Zheng, S. (2016). Sources of Resources, Alliance Green Management, and Alliance Performance in an Emerging Economy. *Journal of Cleaner Production*, 139, 319-327.

Marcus, A. A. ve Fremeth, A.R. (2009). Green Management Matters Regardless. *Academy of Management Perspectives*, 23 (3), 17-26.

Mustapha, M.A., Manan, Z.A. ve Alwi, S.R.W. (2017). Sustainable Green Management System (SGMS) e An integrated Approach Towards Organisational Sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 146, 158-172.

Raharjo, K. (2018). The Role of Green Management in Creating Sustainability Performance on the Small and Medium Enterprises. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 30 (3), 557-577.

Raut, R.D., Luthra, S., Narkhede, B.E., Mangla, S.K., Gardas, B.B. ve Priyadarshinee, P. (2019). Examining the Performance Oriented Indicators for Implementing Green Management Practices in the Indian Agro Sector. *Journal of Cleaner Production*, 215- 926-943.

Roy, M. ve Khastagir, D. (2016). Exploring Role of Green Management in Enhancing Organizational Efficiency in Petro-Chemical Industry in India. *Journal of Cleaner Production*, 121, 109-115.

Shu, C., Zhou, K.Z., Xiao, Y. ve Gao, S. (2016). How Green Management Influences Product Innovation in China: The Role of Institutional Benefits. *J Bus Ethics*, 133, 471-485.

Shu-Peng, Y. ve Shiuan-Lin, S. (2008). Local Responsiveness Pressure, Subsidiary Resources, Green Management Adoption and Subsidiary's Performance: Evidence from Taiwanese Manufactures. *Journal of Business Ethics*, 79, 199-212.

Siegel, D.S. (2009). Green Management Matters Only If It Yields More Green: An Economic/Strategic Perspective. *Academy of Management Perspective*, 23 (3), 5-16.

Taylor, S.R. (1992). Green Management: The Next Competitive Weapon. *Futures*, 24 (7), 669-680.

Teixeira, A.A., Jabbour, C.J.C. ve Jabbour, A.B.L.d.S. (2012). Relationship Between Green Management and Environmental Training in Companies Located in Brazil: A Theoretical Framework and Case Studies. *Int. J. Production Economics*, 140, 318-329.

Trentin, A., Forza, C. ve Perin, E. (2015). Embeddedness and Path Dependence of Organizational Capabilities for Mass Customization and Green Management: A Longitudinal Case Study in the Machinery Industry. *Int. J. Production Economics*, 169, 253-276.

Vaccaro, A. ve Echeverri, D.P. (2010). Corporate Transparency and Green Management. *Journal of Business Ethics*, 95, 487-506.

Venus, L.Y.H. (2011). Green Management Practices and Firm Performance: A Case of Container Terminal Operations. *Resources, Conservation and Recycling*, 55, 559-566.

Walker, M. (2013). Does Green Management Matter for Donation Intentions? The Influence of Environmental Consciousness and Environmental Importance. *Management Decision*, 51 (8), 1716-1732.

Yang, J., Zhang, F., Jiang, X. ve Sun, W. (2015). Strategic Flexibility, Green Management, and Firm Competitiveness in an Emerging Economy. *Technological Forecasting & Social Change*, 101, 347-356.